

TÜRKÇEYE YABANCI DİLLERDEN GEÇEN KELİMELEERDE ALGISAL ÜNLÜ TÜREMESİ

Mine KILIÇ¹ ve Mehmet Akif KILIÇ²

Diller, canlı varlıklar gibi sürekli değişim göstermekte, bir yandan yeni kelimeler dilde kullanıma girerken diğer yandan da bazı kelimeler kullanımdan düşmektedir. Yeni kelime kaynaklarından en önemlisi diğer dillerdir. Diğer dillerden alınan kelimeler kaynak dildeki gibi kullanılmaz, bir takım işlemlerden geçirilerek Türkçenin kurallarına uydurulur. Bu işlemler birkaç aşamada gerçekleşir: fonem dönüşümü, silme, ses türemesi (epentez), ötümsüzleşme, prozodik ve semantik değişiklikler.

- Fonem dönüşümü: Yabancı bir dilden Türkçeye geçen kelimelerde yer alan ve dilimizde olmayan fonemler en yakın Türkçe foneme dönüştürülür. Arapça, Fransızca gibi dillerde mevcut olan /w/³ (yuvarlak v) ünsüzü Türkçede en yakın sese, /v/ ünsüzüne dönüştürülür (<vali>, <vagon>).
- Silme: Dilimize yabancı olan bazı sesler tamamen çıkarılır, silinir. Arapça <علم> kelimesinin başında yer alan ve <ع> harfiyle gösterilen ötümlü yutak sürtümlü ünsüzü, Türkçenin ses yapısına uymadığı için silinir.
- Ses türemesi: Türkçe iki ünsüzün veya ünlünün yan yana gelmesine genellikle izin vermez: iki ünsüz arasında bir ünlü, iki ünlü arasında bir ünsüz türer (Fransızca <biologie> kelimesinde ilk iki ünlü arasında /y/ ünsüzünün türemesi, Arapça <علم> kelimesinde son iki ünsüz arasında /i/ ünlüsünün türemesi).
- Ötümsüzleşme: Başka dillerden Türkçeye geçen ve kelime sonunda ötümlü patlamalı ünsüz içeren kelimelerde bu ünsüz ötümsüzleşir.
- Prozodik değişiklikler: Ünlü uzaması veya kısalması, kaynak dildekinden farklı bir vurgu gibi.
- Semantik değişiklikler: Anlam daralması, genişlemesi veya kayması gibi.

Alıntı kelimelerin uyarlanmasındaki işlemler, Türkçeye yerleşmemiş yabancı kelimeler için de geçerlidir. Ait olduğu dilin telaffuz kurallarına göre seslendirilen bir kelimeyi duyan Türkçe konuşucusu, söz konusu kelimeyi benzer işlemlere tabi tutarak aslından farklı bir şekilde algılar. Buna *algısal benzetme* adı verilir. Örneğin, İngilizcedeki <three> kelimesi İngilizceyi yeni öğrenen Türkler tarafından /tiri:/ şeklinde algılanır ve bu şekilde telaffuz edilir.

Anadili Türkçe olmayanlar da Türkçe konuşma seslerini kendi dillerindeki seslere benzetmekte, fonem envanterlerinde olmayan Türkçe sesleri algılayamamakta, /i/ ünlüsünü Almanca ve İngilizce gibi dillerdeki nötr ünlüye, /ğ/ ünsüzünü ise ünlü uzamasına benzetmektedirler.

Algısal benzetme işlemleri içinde en önemlisi bu çalışmada da üzerinde durulan algısal ünlü türemesidir (İng. *perceptual vowel epenthesis*). Yabancı bir kelimeyi konuşulan dile uydurmak için o kelimeye aslında olmayan bir ünlü eklenmesi anlamına gelen algısal ünlü türemesi, Türkçede yeterince incelenmemiştir. Oysa bu konu, Japonca ve Korece gibi diller üzerinde geniş bir şekilde araştırılmıştır. (Dupoux ve ark., 1999; Kabak, 2003; Kabak ve Idsardi, 2007; Hall, 2011; Kenstowicz, 2005; Kim ve Kochetov, 2011)

¹ Bilim uzmanı; Kahramanmaraş Atatürk Anadolu Lisesi, Türk dili ve edebiyatı öğretmeni

² Prof. Dr.; Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tıp Fakültesi, KBB Hastalıkları Anabilim Dalı öğretim üyesi

³ Bu çalışmada, bir ifade yazıyı gösteriyorsa “< >” şeklinde açılı ayraçlar, telaffuzu yani fiziksel bir varlık olan konuşma sesini gösteriyorsa “[]” şeklinde köşeli ayraçlar, algıyı/fonemleri gösteriyorsa “/ /” şeklinde eğik çizgiler arasına yazılmıştır.

Aynı hece içinde iki ya da daha fazla ünsüzün yan yana gelmesine ünsüz yığını⁴ adı verilir. Kelime başındaki ünsüz yığınlarının yazıda gösterilmesindeki tutarsızlık nedeniyle bu konu, Türkçenin yıllardır devam eden bir sorunu olmuştur. Bu tür kelimeler, önceleri başına <ı>, <i> gibi bir ünlü getirilerek yazılırken, daha sonra iki ünsüz arasına dar bir ünlü getirilerek yazılmış, günümüzde ise kaynak dildeki gibi yazılır hale gelmiştir.

Türkçe kelime başında ünsüz yığına izin vermediği halde, bu yığınların yazıda gösterilmesi dil eğitiminde ciddi sorunlara yol açmaktadır. Kısa ünlülerin nasıl yazılacağı bilinmemekte; <traş>, <klavuz>, <klüp> örneklerinde olduğu gibi ünlüyü yazmama eğilimi görülmektedir. Yine bu tür kelimeler hecelere ayrılırken güçlük çekilmekte, kelimelerin hece sayısı konusunda tereddüde düşülmektedir. Ünsüz yığınlarının yazıda gösterilmesi, telaffuz üzerinde de etkili olmakta, bu kelimeler kaynak dildeki gibi telaffuz edilmeye çalışılmaktadır. Ancak, ne yazı ne de telaffuz algıyı etkileyememekte, bu tür kelimeleri duyan Türkçe konuşucusu, araya algısal bir ünlü ekleyerek ünsüz yığını sorununu çözmektedir.

Ünsüz yığınları sadece kelime başında değil, kelime içinde ve sonunda da karşımıza çıkmaktadır. Ancak, Türkçenin sınırlı durumlarda da olsa kelime (veya hece) sonunda iki ünsüze izin vermesi ve özellikle Arapçadan geçen, sonunda ünsüz yığını içeren kelimelerde ünlü türemesinin (az sayıda istisnası dışında) yazıda gösterilmesi nedeniyle bu durumlar daha az sorun oluşturduğundan bu tür ünsüz yığınlarına çalışmamızda yer verilmemiştir.

Türkiye Türkçesinde ünsüz yığını sorunuyla ilgili daha önce yapılan çalışmalarda konu, ağırlıklı olarak yazı dili, kısmen de telaffuz açısından ele alınmış, algı konusuna değinilmemiştir. Bu çalışmanın amacı, Batı dillerinden alınan ve kelime başında ünsüz yığını içeren kelimelerin Türkçeye uyarlanmasında algının etkisini ortaya koymak ve bu noktadan hareketle telaffuz ve yazı için önerilerde bulunmaktır.

GEREÇ VE YÖNTEM

İkinci yazar (M.A.K.) tarafından seslendirilen ve Tablo I’de listelenen 81 anlamsız kelime, MXL 990 kapasitif mikrofon, MXL 90 şok emici, MXL PF001 patlama filtresi, K & M 25400 kollu mikrofon ayağı, Shure X2u ses arayüzü ve uygun kablolar kullanılarak, IAC (Industrial Acoustics Company) marka sessiz kabinde 44100 Hz örnekleme hızı/16 bit çözünürlük/tek kanal özelliklerinde PCM wav dosyası olarak bilgisayara kaydedilmiştir. Bu sırada ağız-mikrofon mesafesi 15 cm olacak şekilde ayarlanmıştır. Kayıt işlemi için Windows 7 (64 bit) işletim sistemi yüklü bir dizüstü bilgisayarda Adobe Audition CS5.5, değiştirme işlemleri için ise Praat 5.3.20 (Boersma ve Weenink, 2012) yazılımları kullanılmıştır.

Konuşma malzemesini oluşturmak için önce Türkçede yazılı dilde mevcut olan kelime başı ünsüz yığını tipleri belirlenmiştir (Tablo I). Takiben, belirlenen farklı ünsüz yığınlarını temsil edecek şekilde ZZÜZ (Z: ünsüz, Ü: ünlü) kalıbında kelimelerden oluşan bir liste hazırlanmıştır. Dinleme işlemi sırasında deneklerin yazımdan etkilenmelerini en aza indirmek için listede yer alan kelimelerin anlamsız olmalarına özellikle dikkat edilmiştir. Daha sonra kelime başındaki iki ünsüz arasına en uygun olan dar ünlü getirilmiştir. Hangi ünlünün geleceğine karar verilemeyen durumlarda iki veya daha fazla ünlü getirilmiştir. Örneğin, /sıpor/ mu, /sipor/ mu kararını verebilmek için hem <sipos> hem de <sipos> kelimeleri listeye alınmıştır. ZÜZÜZ kalıbında 81 anlamsız kelimedenden oluşan bu son liste, yukarıda bahsedildiği şekilde seslendirilerek kaydedilmiştir.

Ham kayıt dosyası, Praat yazılımı kullanılarak her kelime ayrı bir ses dosyası olacak şekilde kaydedildikten sonra, yeni oluşturulan kısa ses dosyalarının genlikleri eşitlenmiştir. Daha sonra dosyalar aynı yazılımla tek tek

⁴ Ünsüz yığınları; <stres>, <sprey> kelimelerinde olduğu gibi üçlü de olabileceğinden kaynaklarda sıkça kullanılan “ünsüz çifti” terimi tercih edilmemiştir.

açılmış, dalga şekline ve spektrogramına bakılarak birinci ünlü başlangıç ve bitiş sınırları belirlenmiş ve bu ünlüler tamamen çıkarılmış, ayrı bir isimle kaydedilmiştir.⁵ Birinci ünlülerin çıkarılması sonucu ZZÜZ kalıbında seslendirilmiş kelimelerden oluşan ses dosyaları, aralarında 3 saniyelik boşluk olacak şekilde birleştirilerek aynı özelliklerde tek bir dosya olarak kaydedilmiş, bu şekilde dinleme çalışmasında kullanılacak nihai ses dosyası oluşturulmuştur. Resim 1’de, ZÜZÜZ kalıbındaki örnek kelime ile bundan türetilen ZZÜZ kalıbındaki kelimenin dalga şekli ve spektrogramı görülmektedir.

Nihai ses dosyası, anadili Türkçe olan, yaşları 12 ile 61 arasında değişen, işitme ve konuşma sorunu olmayan 10’u erkek, 10’u kadın toplam 20 deneye dinletilerek verilen cevaplar kaydedilmiştir. Dinleme çalışmasından önce her deneye: “Bu ses dosyasında 81 anlamsız kelime yer almaktadır. Lütfen, her kelimeyi dinledikten sonra elinizdeki kağıda ne duyduğunuzu yazınız.” şeklinde kısa bir açıklama yapılmış, denekleri etki altında bırakmamak için detaya girilmemiştir.

BULGULAR

ZZÜZ kalıbında anlamsız kelimelerden oluşan nihai ses dosyasını dinleyen deneklerin verdikleri cevaplar incelendiğinde tamamının iki ünsüz arasında bir ünlü algıladığı gözlenmiştir.

Deneklerin üçte biri (7 denek), bütün seslerde iki ünsüz arasında ünlü algıladıklarını, ellerindeki kağıda yazarak belirtmişlerdir. Üç denek, bütün cevapları ünsüz yığını şeklinde yazmış, kalan 10 denek ise bir kısmında araya ünlü koyarken bir kısmında koymamıştır. Ancak, dinleme işleminden sonra yapılan detaylı görüşme sırasında denekler, kısa ünlüleri algıladıklarını ancak yazılmaması gerektiğini düşünerek yazmadıklarını belirtmişlerdir.

[k] ve [g] ünsüzlerine ait üfleme sesi ile [h] ve [s] sürtünmelilerinin spektrumu komşu ünlülerden etkilendiğinden, ünlüler silindikten sonra bile izi kalmış, silinen ünlü algılanmaya devam etmiştir. Örneğin, denekler; [sıpos] kelimesinden üretilen [spos] anlamsız kelimesini /sıpos/ olarak, [sıpos] kelimesinden üretilen [spos] anlamsız kelimesini de /sıpos/ olarak algılamışlardır. Bu etki fonetikte koartikülasyon (eşşöyleyiş) adı verilen olaydan kaynaklanmaktadır.

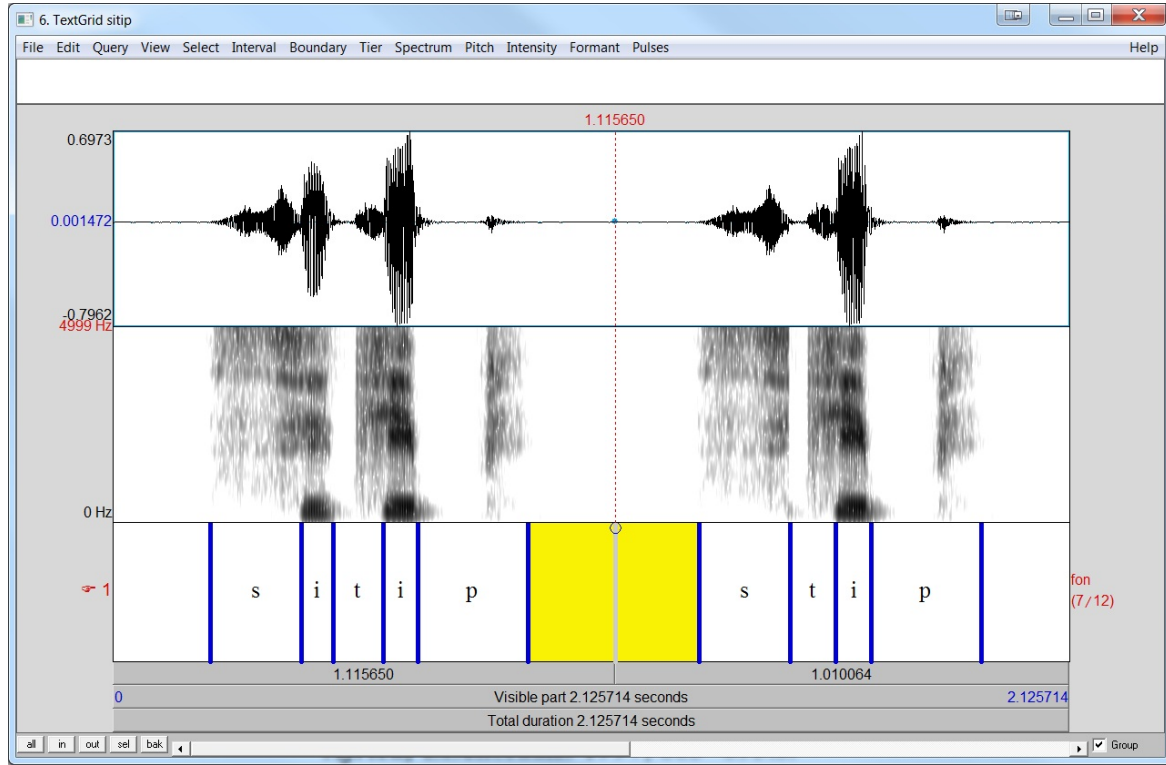
Ünsüz yığnında araya eklenen ünlü her zaman dar bir ünlüdür. Hangi dar ünlü olacağını belirleyen en önemli etken ise yığını takip eden ünlüdür:

- Ünlü düz ve kalınsa araya /ı/ ünlüsü gelir. <pratik> /pıratik/, <briçka> /bırıçka/
- Ünlü düz ve inceyse araya /i/ ünlüsü gelir. <prensip> /pirensip/, <spiker> /sipiker/
- Ünlü yuvarlak ve kalınsa araya /u/ ünlüsü gelir. Yalnız, /o/’nun yuvarlatıcı etkisi belirgin değildir. <flora> /fulora/, <pruva> /puruva/, <stok> /sıtok/ (/sutok/ değil)
- Ünlü yuvarlak ve inceyse araya /ü/ ünlüsü gelir. <prömiyer> /pürömiyer/, <brüt> /bürüt/

⁵ Çalışmaya başlarken algılanma sınırını belirlemek amacıyla 1. ünlüler aşama aşama kısaltılarak ara sesler oluşturulmuş, tamamen çıkarılması durumunda bile hâlâ ünlü algılanması nedeniyle ara sesler dinleme işleminde kullanılmamıştır.

Tablo I: Çalışmada kullanılan anlamsız kelimelerin, ait oldukları ünsüz yığınlarının ve farklı ünlü komşuluklarının listesi. Başlangıçta listeye alınmadığı için nihai ses dosyasında yer almayan ünsüz yığınları, ünlü komşulukları ve örnekler italik olarak yazılmıştır.

Ünsüz Yığımları	Ünlü Komşulukları	Anlamsız Kelimeler	Örnek Kelimeler
BL-	blo; blö; blu; <i>ble</i>	bılos, bilos, bulos; bilöç, bülöç; buluk	blok; blöf; bluz; <i>blender</i>
BR-	bra; bri; bro; <i>brü</i>	bırat; biris; bırop, burop	branş; briket; broş, <i>brüt</i>
DR-	dra; dre; dro	dıras; direp; dırot, durot	dram; drenaj; drog
FL-	fla; fle; flü; <i>fli; flo; flö</i>	fılak, filak; fileç; fülüp	flaş; flebit; flüt; <i>flit; flora; flört</i>
FR-	fra; fre; frü; <i>fri</i>	fıras; fırep; furuk	fragman; frekans; früktoz; <i>frikik</i>
GL-	gla; gli; glo; <i>glü</i>	gılap; gilit; gılok, gulok	gladyatör; gliserin; global; <i>glüten</i>
GR-	gra; gre; gri; gru; <i>gro</i>	gırak; gireç; gıris; gurut	grafik; grev; grip; grup; <i>groston</i>
HR-	hri	hırit	hristiyan
KL-	kla; kle; kli; klo	kılaç; kılet; kılıs; kılot	klasik; kleptomani; klişe; klorofil
KR-	kra; kre; kri; kro; kru	kırap; kıres; kırit; kırop, kurop; kıruk, kuruk	krater; kredi; kristal; kroki; kruvaze
KS-	<i>kse, ksi</i>		<i>ksenon, ksilofon</i>
MN-	<i>mne</i>		<i>mnemotekni</i>
PL-	pla; <i>ple</i>	pılap, pilap	plastik, plebisit
PR-	pra; pre; pro; <i>pri; prö; pru</i>	pıraç; pirek; pıros, puros	pratik; prensip; program; <i>prim, prömiyer; pruva</i>
PS-	psi	pisit	psikoloji
PT-	<i>pti</i>		<i>ptiyalin</i>
SF-	<i>sfe</i>		<i>sfenks</i>
SK-	ska; ske; sko; <i>ski</i>	sıkap; sıket, siket; sıkos, sukos	skandal, skeç; skor; <i>ski</i>
SL-	sla; sli; slo	sılak; silis; sıloç, suloç	slayt; slip; slogan
SM-	sma; smo	sımat; sımop, sumop	smaç; smokin
SN-	sno	sınok, sunok	snop
SP-	spa; spe; spi; spo	sıpat; sipit; sipeç; sıpos, sipos, supos	spazm; spesifik; spiker; spor
ST-	sta; sti; sto	sıtak; sitip; sıtoç, sutoç	staj; stil; stok
SKL-	skle	sıklep	skleroz
SPR-	spre	sipreç	sprey
STR-	stra; stre, stri; <i>strü</i>	sıtrap; sitret; sitrik	strateji; stres; striptiz; <i>striktür</i>
TR-	tra; tre; tro; <i>tri</i>	tıraç; tirep; trok, turok	trajedi; tren; tropikal; <i>tribün</i>
TV-	<i>tvi</i>		<i>tvist</i>

Resim 1. [sitip] ve 1. ünlünün çıkarılmasıyla elde edilen [stip] anlamsız kelimeleri, Praat yazılımının Edit penceresinde görülmektedir. (Dalga şekli: Üstte, Spektrogram: Ortada, Açıklama satırı: Altta)

Algısal olarak türeyen ünlüyü belirleyen diğer etken ise çevredeki ünsüzlerdir. <k> ve <g> ünsüzleriyle başlayan ünsüz yığınlarında araya mutlaka kalın bir ünlü (/ı/ veya /u/) gelir. <kroki> /kıröki/, <glüten> /gulüten/

Yumuşak damak ünsüzü olan [k] ve [g] seslerini takiben çıkan ve [h] ünsüzüne benzeyen üfleme sesi sırasında dilin pozisyonu [ı] ünlüsüne çok benzediği için, üfleme sesi bu ünlüyü andırır ve kişiler tarafından /ı/ olarak algılanır.

BL- ve PL- ünsüz çiftlerinde araya ince bir ünlü (/i/ veya /ü/) gelir. <bluz> /buluz/, <blucin> /bulucin/ gibi kelimelerde ise araya kalın bir ünlü olan /u/ ünlüsü gelmekle birlikte, bu /u/ normalden incedir. Örnek: <blok> /bilok/, <plastik> /pilastik/

TARTIŞMA

Fransızca, İngilizce gibi Batı dillerinden geçen ve bu çalışmada üzerinde durulan kelime başındaki ünsüz yığınları konusu yazılı dildeki tutarsızlık nedeniyle uzun zamandır hep kafa karıştırıcı olmuştur. 1928 ve 1943 yazım kılavuzlarında <spor> kelimesi <ispor> biçiminde yazılırken, 1962 kılavuzunda hem <tren>, <triko> hem de <tiren>, <tiriko> kullanımlarına yer verilmiştir. 1965 kılavuzunda ise ünsüz yığınları arasına konan dar ünlülerin hepsi kaldırılmıştır. (Benzer, 2010) Oysa önemli olan yazılı dil değil sözlü dildir. Sözlü dilde bu durumun nasıl olduğuna bakılması gerekir. Yabancı dillerdeki yazım kurallarına bakarak dilimizi değiştirmeye izin vermememiz, Türkçeyi başka dillere benzetmeye çalışmamamız gerekir.

Genel olarak Türkçede altı tür hece olduğu kabul edilmektedir: ZÜ, ZÜZ, ÜZ, Ü, ZÜZZ, ÜZZ. (Banguoğlu, 1990; Ergenç, 1989; Ergin, 1993) Ancak, yabancı dillerden Türkçeye geçen hecelerle birlikte bu

sayının 15'e veya 16'ya çıktığını savunanlar da vardır. (Demircan, 1996; Gürsoy-Naskali, 1995) Zorlamayla imla kılavuzlarından ünlüler kaldırılrsa, eğitimle (!) insanlara iki ünsüz arasında bir ünlü telaffuz etmemeleri gerektiği öğretilse bile, insanların beyinlerindeki algıyı değiştirmek mümkün olmamaktadır. Gürsoy-Naskali'nin belirttiği gibi, yazımda ve telaffuzda 16 tür hece mevcut olsa bile, Türkçeye yabancı olan heceler algı sırasında ünlü türemesi yoluyla parçalanmakta, Türkçenin hece yapısına uygun hale getirilmektedir.

Algısal ünlü türemesi konusu, Japonca ve Korece gibi dillerde kapsamlı olarak araştırılmıştır. Japoncanın fonolojik yapısı kelime başında veya sonunda ünsüz yığına izin vermediği gibi bu dilde hece sonunda burun ünsüzü dışında ünsüz de bulunamaz. Bu nedenle Batı dillerinden Japoncaya geçen ünsüz yığınları, araya [t] ve [d] ortamında /o/, diğer durumlarda /u/ ünlüsü eklenerek bu dilin yapısına uydurulur. Ünlü ekleme işlemi hece sonunda ünsüz bulunması durumunda da uygulanır. (Dupoux ve ark., 1999)

Aşağıdaki örneklerde yer alan İngilizce kelimeler, Japonlar tarafından ünlü eklenerek farklı şekilde algılanır:

- *cream* → /kurimu/
- *sphinx* → /sufinkusu/
- *stress* → /sutoresu/

Korecede de ünsüz yığını çözme için araya algısal bir ünlü eklenir. Bu ünlü, genellikle /i/ olmakla birlikte sert damak ünsüzü ortamında /i/ olur. (Kabak, 2003) Aşağıda yer alan İngilizce kelimeler, Koreliler tarafından ünlü eklenerek algılanır:

- *brush* → /pıraşi/
- *drama* → /tırama/
- *scandal* → /sıkendal/

Türkçedekinden farklı olarak, Japonca ve Korece alfabesi kelime başında ünsüz yığını göstermeye uygun değildir, bu nedenle bahsedilen dillerde ünsüz yığınları zaten yazıda gösterilemez. Ancak, kaynak dilde olduğu gibi ünsüz yığını duyan bir Japon veya Koreli, bu kelimeyi iki ünsüz arasında bir ünlü varmış gibi algılar.

İspanyolca ve Portekizce gibi Batı dilleri de ünsüz yığını ve çözüm yöntemi konusunda örnek gösterilebilir. Bu iki dil, kelime başında sZ (/s/+ ünsüz) dizisine izin vermez. Bu dillerdeki Latince kaynaklı kelimeler veya Fransızca, İngilizce gibi dillerden bu dillere sonradan geçen kelimeler, başına <e> getirilerek yazılır, bu ünlü İspanyolcada [e], Portekizcede [i] olarak telaffuz edilir. Yine bu dilleri konuşan dinleyiciler kelime başındaki sZ ünsüz yığından önce bir ünlü duyar. (Bettoni ve Koerich, 2009; Hallé, 2011) Aşağıdaki örneklerde, İngilizcedeki *stress* ve *snob* kelimelerinin bu dillerdeki yazılışı ve telaffuzu verilmektedir:

- İspanyolca: <estrés> [estres], <esnób> [esnób]
- Portekizce: <estresse> [istresi], <esnobe> [ijnobi]

SONUÇ

Ünsüz yığını çözüm yöntemi olarak fiziksel ve algısal ünlü ekleme olayı evrenselidir. Her dil başka dillerden aldığı kelimeleri kendi kurallarına uydurur, uydurması gerekir. Alıntı kelimeler için, “Biz bu kelimeleri aslına uygun yazmalıyız, hatta telaffuz etmeliyiz.” şeklinde bir görüş geçerli olamaz. Batı dillerinden fazlaca etkilenmiş Türkçe konuşucular, ünsüz yığını içeren kelimeleri kaynak dildeki gibi telaffuz edebilir hatta algılayabilir. Bunlara bakarak Türkçe hakkında hüküm verilmemelidir. Anadili Türkçe olan, Batı dillerinden ve yazımdan etkilenmemiş kişiler bu kelimeleri nasıl algılıyor? Önemli olan budur. Algıda her zaman mevcut olan bu

ünlülerin yazıda gösterilmemesi, yabancı kelimelerin kaynak dildeki gibi telaffuz edilmesine neden olarak Türkçenin ahengini bozmakta, ayrıca Türkçe eğitiminde zorluklara neden olmaktadır. Bu gerekçelerle ve her sese bir harf düsturu gereği Türkçenin yapısına uymayan ünsüz yığınlarının yazıda ünlü eklenerek gösterilmesinin uygun olacağını düşünüyoruz.

KAYNAKLAR

1. BANGUOĞLU, T. (1990). *Türkçenin Grameri*, 3. Baskı. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
2. BENZER, A. (2010). Türk hece yapısında değişmeler, *Turkish Studies*, **5**, 830-842.
3. BETTONI, M. ve KOERICH, R.D. (2009). Perceptual training in the pronunciation of /s/-clusters in Brazilian Portuguese/English interphonology, içinde: *Recent Research in Second Language Phonetics/Phonology: Perception and Production* (ed. M.A. Watkins, A.S. Rauber ve B.O. Baptista), Newcastle, Birleşik Krallık: Cambridge Scholars Publishing, s.164-183.
4. BOERSMA, P. ve WEENINK, D. (2012). *Praat: doing phonetics by computer* (sürüm 5.3.20) <http://www.praat.org> (Erişim tarihi: 3 Haziran 2012).
5. DEMİRCAN, Ö. (1996). *Türkçenin Sessizimi*. İstanbul: Der Yayınları.
6. DUPOUX, E., KAKEHI, K., HIROSE, Y., PALLIER, C. ve MEHLER, J. (1999). Epenthetic vowels in Japanese: A perceptual illusion? *Journal of Experimental Psychology: Human Perception and Performance*, **25**, 1568-1578.
7. ERGENÇ, İ. (1989). Dilimizdeki ünsüz yığınmaları üzerine bir deneme, içinde: *Ortak Kitap '89*, sayı 1, Ankara, s.248-285.
8. ERGİN, M. (1993). *Türk Dil Bilgisi*, 20. Baskı. İstanbul: Bayrak.
9. GÜRSOY NASKALİ, E. (1995). Türkçe kelimesi –Türkçede hece tipleri- cümle unsurlarını tayin kistası- ek hâlinde zamir olabilir mi? *Türk Gramerinin Sorunları Toplantısı (22-23 Ekim 1993)*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
10. HALL, N. (2011). Vowel epenthesis, içinde: *The Blackwell companion to phonology, cilt 3* (ed. M. van Oostendorp, C. J. Ewen, E. Hume ve K. Rice), Malden, MA, ABD: Wiley-Blackwell, s.1576-1596.
11. HALLÉ, P.A. (2011). Phonotactic perceptual repairs: prothesis in Spanish and substitution in French. *Haskins Day in Taiwan 2011*, 23-25 Ağustos 2011, Tayvan.
12. KABAK, B. (2003). *The Perceptual Processing of Second Language Consonant Clusters*. Yayınlanmamış doktora tezi. Delaware Üniversitesi, ABD.
13. KABAK, B. ve IDSARDI, W.J. (2007). Perceptual distortions in the adaptation of English consonant clusters: Syllable structure or consonantal contact constraints? *Language and Speech*, **50**, 23-52.
14. KENSTOWICZ, M. (2005). The phonetics and phonology of Korean loanword adaptation, içinde: *Proceedings of the First European Conference on Korean Linguistics* (ed. S.-J. Rhee), Seul, Kore: Hankook Publishing Co., s.17-32.
15. KIM, K. ve KOCHETOV, A. (2011). Phonology and phonetics of epenthetic vowels in loanwords: Experimental evidence from Korean. *Lingua*, **121**, 511-532.

Not: Bu çalışma 24-28 Eylül 2012 tarihleri arasında Ankara'da düzenlenen 7. Uluslararası Türk Dili Kurultayında sözlü bildiri olarak sunulmuştur.